

Заява Групи лідерів з питань Євроатлантичної безпеки

Дванадцять кроків до зміцнення безпеки в Україні та в Євроатлантичному регіоні

Конфлікт в та навколо України є трагедією для всіх, хто стали жертвами насильства. Це прорахунок катастрофічного масштабу, подальша загроза для безпеки та стабільності в Євроатлантичному регіоні. Політичне врегулювання є основоположним для припинення збройного конфлікту на Донбасі, покращення перспектив конструктивного діалогу між Україною та Росією з ширшого кола питань, зокрема щодо Криму, та покращення безпеки в Євроатлантичному регіоні. Дії, спрямовані на допомогу постраждалим та вирішення конфлікту, мають бути невідкладними та концентруватися на нагальних питаннях безпеки, а також гуманітарних, економічних та політичних аспектах. Такі дії також сприятимуть зниженню напруги між Росією та Заходом та допоможуть розбудувати стійку архітектуру взаємної безпеки в Євроатлантичному регіоні, включаючи посилене співробітництво щодо зменшення ядерної загрози.

Останні події відкрили шлях до прогресу. У 2019-му році такі дії включали: (1) обмін утримуваних осіб та угоду про визначення додаткових районів для роз'єднання сил; (2) жовтневу угоду щодо процесу виборів у Донецькому та Луганському регіонах та спеціального статусу цих регіонів, після того, як вибори будуть визнані вільними та чесними Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ); (3) грудневий Нормандський саміт в Парижі між лідерами Франції, Німеччини, Росії та України. У Парижі лідери зобов'язалися сприяти створенню стійкої системи довіри та безпеки в Європі, для якої вирішення конфлікту в Україні — включно зі створенням політичних та безпекових умов для організації місцевих виборів — є одним із декількох важливих кроків.

У 2020 році запланована зустріч у Нормандському форматі, робота Тресторонньої контактної групи та інші дипломатичні відносини нададуть можливість рухатися у напрямку завершення війни, яка за останні шість років забрала життя понад 13 000 людей, а також було поранено понад 25 000 осіб і вимушено покинули свій дім 2,5 млн. людей. Ці можливості не можна змарнувати. Наступні 12 практичних конкретних кроків можна зробити вже зараз задля вирішення термінових безпекових, гуманітарних, економічних та політичних питань.

КРОКИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ

У березні 2014 року за запитом уряду України та дійшовши консенсусу з усіма 57 учасниками ОБСЄ була створена спеціальна моніторингова місія ОБСЄ, яка розміщена в межах України для сприяння миру, безпеки та стабільності. У вересні 2014 року СММ почала підтримувати виконання Мінських домовленостей. У тому ж місяці Спільний центр контролю та координації (СЦКК) був створений Україною та Росією, щоб зосередити увагу на припиненні вогню та стабілізації контактної лінії, а також реалізації Мінських угод. 18 грудня 2017 року Росія заявила, що російські представники СЦКК залишать Україну вже наступного дня.

КРОК 1: Відновлення СЦКК.

Відновлення СЦКК забезпечить: (1) додаткову можливість виконання Мінських угод; (2) допомогу в забезпеченні оперативного реагування на порушення угод, включаючи

реагування на перешкоди моніторингу і перевірки СММ; та (3) підтримку відновлення важливих інфраструктурних об'єктів та розмінування.

КРОК 2: Встановлення діалогу між військовими відомствами із врегулювання кризи в Нормандському форматі

Лідери країн Нормандського формату (Франція, Німеччина, Росія, Україна) **повинні сприяти запровадженню кризового діалогу між військовими відомствами "Н4"**, який може, зокрема, слугувати механізмом регулярних обмінів відповідно до Мінських угод, у тому числі як подальший засіб попередження порушень, про які повідомлятиме СММ. До того ж, новий формат діалогу «Н4» міг би підтримати СЦКК та діяти як додатковий механізм для відновлення діалогу та врегулювання кризи на експертному рівні, як двосторонньому так і багатосторонньому, у тому числі у рамках Ради НАТО-Росія або у якості окремої робочої групи.

КРОК 3: Поліпшення безперешкодного доступу та свободи пересування.

Хоча ситуація з безпекою на Сході України покращилась, існує потреба в поліпшенні свободи руху для всіх цивільних, у тому числі СММ. Ці зусилля включають збільшення кількості та безпечності пунктів пропуску в'їзду-виїзду для формування довіри і забезпечення ефективного моніторингу. **Усі сторони повинні працювати задля досягнення цієї мети, щоб забезпечити безпеку та підтримувати припинення вогню.** Це узгоджується із Мінськими угодами та висновками Паризького саміту, які підтримують можливість безперешкодного та безпечного доступу СММ по всій території України для повного виконання своїх функцій. Відмова в доступі та саботування нічного патрулювання СММ повинні закінчитися.

ГУМАНІТАРНІ КРОКИ

Починаючи з 2014 року, сотні людей зникли безвісти в результаті бойових дій, репресій та викрадень. Пошук безвісти зниклих людей має вирішальне значення для створення довгострокового врегулювання конфлікту, відновлення верховенства права та забезпечення прав сімей, що вижили. Міни та вибухові речовини, які наявні в зоні конфлікту, продовжують загрожувати цивільним, обмежують свободу пересування та стримують доступ до інфраструктурних об'єктів і робочих місць. Підтримка державних органів та міжнародних організацій, які працюють з картографуванням та маркуванням небезпечних районів та розмінуванням буферної зони та лінії конфлікту, особливо навколо "зон розведення" — життєво важливі для зменшення кількості жертв. Ця підтримка також може сприяти військовому діалогу в рамках СЦКК та може активізувати зміцнення довіри, сприяти економічній активності.

КРОК 4: Вирішення проблеми зниклих безвісти.

Для пошуку зниклих безвісти потрібні зусилля всіх зацікавлених сторін, включаючи правозахисні організації та родини таких осіб, для співпраці у пошуку та виявленні зниклих по всій країні. Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) та Міжнародна комісія з питань зниклих безвісти можуть сприяти цьому процесу в співпраці з органами влади, групами громадянського суспільства та зацікавленими сторонами. Процес має узгоджуватися з Паризьким самітом «Н4» і підтримувати повний і безумовний доступ міжнародних організацій, включаючи МКЧХ, до усіх затриманих осіб.

КРОК 5: План та реалізація гуманітарних заходів з розмінування.

Важливо, щоб усі діти та дорослі на Сході України вивчили ризики, які створюють міни та вибухонебезпечні залишки війни, та уникали їх або мінімізували такі ризики. Тим часом влада України і міжнародна спільнота могли б створити спеціальну Програму «Розмінування на Донбасі». Комплексне вивчення природи та масштабів проблеми підвищать ефективність цих зусиль. Така ініціатива гуманітарного розмінування узгоджується з висновками Паризького саміту «Н4», які підтримують розвиток та впровадження оновленого плану розмінування для України. Роботі урядових та неурядових організацій, що займаються розмінуванням, допоміг би дозвіл на використання вибухонебезпечних речовин.

ЕКОНОМІЧНІ КРОКИ

Збройний конфлікт призвів до економічного колапсу по обидві сторони контактної лінії. Бідність і нерозвиненість на Сході України є тягарем для місцевого населення, зокрема для пенсіонерів.

КРОК 6: Активізація відбудови Донбасу.

Спираючись на інвестиційний форум у жовтні 2019 року в Маріуполі, проведення Дельфійського економічного форуму в березні 2020 року повинно визначити **рамкові принципи відбудови Донбасу за допомогою Європейського Союзу (ЄС), а також проведення міжнародної донорської конференції, яка могла б передбачувати участь Росії.** Така ініціатива може допомогти у відновленні важливої інфраструктури, систем охорони здоров'я та освіти. **Важливим першим кроком є проведення реальної оцінки потреб Донбасу, як інформаційного підґрунтя для стратегії соціально-економічного відновлення.**

КРОК 7: Дослідження можливостей зон вільної торгівлі.

Зони вільної торгівлі використовувались для відновлення регіонів, постраждалих від війни. **Відповідні зацікавлені сторони повинні дослідити на експертному рівні заходи щодо створення Україною зон вільної торгівлі як з ЄС (впроваджуючи Поглиблену та всеосяжну торгову угоду між ЄС та Україною), так і з Росією, а також цілеспрямовані заходи на підтримку експорту.**

КРОК 8: Підтримка санкційної дорожньої карти.

Повинен бути обраний процес для чіткого визначення, як конкретні дії з імплементації Мінських домовленостей призводили б до відповідних змін у санкційному режимі. **Робота експертів та недержавних інституцій (трек 2) у цій сфері може стати успішним початком.**

КРОК 9: Врегулювання радіологічних небезпек.

Близько 1200 радіоактивних джерел — які використовуються для медичних, промислових або наукових цілей — знаходяться у та навколо Донецького регіону, у деяких з них збіг термін використання, таким чином, вони становлять ризики для здоров'я, безпеки та довкілля. Екологічні проблеми, такі як ця, було розглянуто в Економічній робочій групі Тристоронньої контактної групи. Усунення радіологічних небезпек на Донбасі створить

важливі економічні (гуманітарні, безпекові та екологічні) переваги і буде важливим крок у зміцненні довіри.

Працюючи з ОБСЄ, Тресторонньою контактною групою та країнами Нормандської четвірки зацікавлені сторони повинні домовитись про заходи щодо безпечного транспортування високоактивних радіоактивних джерел, у яких збіг термін використання (цезій, стронцій, та ін.) з Донбасу. Крім того, важливо узгодити заходи щодо моніторингу безпечного використання радіоактивних джерел у медичних або промислових цілях в районі Донбасу.

ПОЛІТИЧНІ КРОКИ

Держави євроатлантичного регіону повинні визначити, погодити або запровадити підхід до безпеки, який уможливить мир, незалежність та свободу від страху перед насильством для всіх. У контексті п'яти «основних принципів» щодо відносин з Росією, ЄС взяли на себе зобов'язання "вибіркової взаємодії" у 2016 році, але позитивний порядок денний у цій діяльності також залишається ненадійним. Всередині України та між українцями та їх сусідами, соціальні зрушення впливають на політику історичної пам'яті і національної ідентичності, і уряди мають порушувати складні питання щодо громадянства та мовних прав і їх реальний вплив на політику, економіку та безпеку.

КРОК 10: Спрямувати діалог між євроатлантичними державами на побудову взаємної безпеки.

Цей новий діалог повинен бути доручений політичним лідерам і має вирішувати основні питання безпеки шляхом динамічного процесу, який безпосередньо стосується ключових факторів поділу [або незгоди]. Такий діалог може допомогти поглибити співпрацю та взаєморозуміння і запобігти майбутнім конфліктам. EASLG може закласти фундамент для цієї роботи, який повинен включати у себе департаменти з планування та стратегії міністерств закордонних справ від держав усього регіону.

КРОК 11: Підтримка та визначення областей вибіркової співпраці між ЄС та Росією.

ЄС та Росія могли би надати пріоритет вибірковій співпраці в 2020 році, в тому числі через підтримку впровадження Мінських угод. Вони також повинні вжити заходів в сферах, де існують сильні спільні інтереси (наприклад, наука та дослідження, транскордонне та регіональне співробітництво та співпраця з питань зміни клімату та навколишнього середовища). Таким чином вони можуть визнати, що прогрес може бути взаємно вигідним. Існуючі людські та економічні зв'язки повинні бути надалі поглиблені.

КРОК 12: Розпочати новий національний діалог щодо ідентичності.

Бажаним є запровадження нового інклюзивного національного діалогу в Україні і його якнайшвидший запуск. Такий діалог повинен проходити із залученням лідерів думок, провідних науковців та всесвітньо визнаних експертів. Слід докласти зусиль для активізації діалогу з сусідами України, зокрема Польщі, Угорщини та Росії з їх відповідними позиціями. Цей діалог має стосуватися тем історії та національної пам'яті, мови, ідентичності та досвіду меншин. Він повинен передбачати толерантність і повагу до етнічних та релігійних меншин — як у національному, так і у міжнародному контексті — щоб збільшити залученість, інклюзивність та соціальну згуртованість.

Підписанти:

Дес Браун – заступник голови Ініціативи зі зменшення ядерної загрози; голова наглядової ради і директорів Європейської лідерської мережі; колишній Державний секретар з питань оборони Великобританії.

Вольфганг Ішингер – Посол, Професор міжнародного права, Голова постійної Мюнхенської конференції з безпеки, Німеччина.

Ігор Іванов – колишній Міністр закордонних справ, Росія.

Ернест Моніз – співголова та генеральний директор Ініціативи зі зменшення ядерної загрози (NTI), колишній Міністр з питань енергетики, США.

Сем Нанн – співголова Ініціативи з ядерної загрози, колишній Сенатор, США.

Посол Брук Андерсон – колишній керівник апарату Ради національної безпеки, США.

Стів Андерсен – Консультант з питань національної безпеки, Ініціативи зі зменшення ядерної загрози (NTI); колишній директор з питань оборонної політики та контролю за озброєнням, Рада національної безпеки, США.

Оксана Антоненко – членкиня контактної групи Європейської лідерської мережі з питань відносин Росії з західними країнами, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії.

Роберт Берлс - старший радник з питань країн Росії та Євразії, Ініціатива зі зменшення ядерної загрози (NTI); колишній спеціальний асистент з питань Росії Міністра з питань енергетики США.

Кетрін Бомбергер – генеральна директорка Міжнародної комісії з питань зниклих безвісти, США.

Філіп Марк Брідлав – Генерал (у відставці) Військово-повітряних Сил США; колишній головнокомандувач Європейського командування збройних сил США; 17-ий Верховний головнокомандувач Об'єднаних збройних сил НАТО в Європі, США.

Вільям Дж. Бернс – президент Фонду міжнародного миру Карнегі, США.

Євгеній Бужинський – Голова ради Центр політичних досліджень Росії (ПИР-центр), Віце-президент Ради міжнародних відносин Росії, генерал-лейтенант у відставці, Росія.

Вінченцо Кампоріні – генерал (у відставці), Віце-президент Інституту міжнародних відносин, Італія.

Хікмет Цетін – колишній міністр закордонних справ, Туреччина.

Олександр Чалий – Надзвичайний і Повноважний Посол України; Президент міжнародної організації Грант Торнтон, Україна.

Джеймс Коуан – генеральний директор HALO Trust (організація життєзабезпечення на небезпечних територіях).

Джампаоло Ді Паола – адмірал, колишній голова Військового комітету НАТО; колишній Міністр оборони Італії.

Рольф Екеус – Посол, Голова Державного Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру, Швеція.

Василь Філіпчук – дипломат, головний радник Міжнародного центру перспективних досліджень, колишній директор Департаменту європейської інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Сабін Фішер – старший науковий співробітник Німецького інституту міжнародних відносин та безпеки, Німеччина.

Сер Кріс Харпер – Лицар-Командор Ордену Британської імперії, Маршал авіації.

Александр Хуг – колишній перший заступник голови Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні, Швейцарія.

Ян Кернс – генеральний директор The Oracle Partnership, Великобританія.

Джоан Рольфінг – президент Ініціативи зі зменшення ядерної загрози, NTI, Сполучені Штати Америки

Меттью Роянські – директор Інституту Кеннана при Міжнародному центрі Вудро Вільсона, Сполучені Штати Америки

Лінн Раєтін – віце-президент Ініціативи зі зменшення ядерної загрози, NTI, Сполучені Штати Америки

Сер Джон Скарлетт – колишній керівник британської секретної служби розвідки, віце-голова Королівського Об'єднаного інституту оборонних досліджень, Великобританія

Олексій Семеній – рада національної безпеки і оборони, Україна

Джеймс Ставрідіс – адмірала (у відставці), колишній Головнокомандувач об'єднаними збройними силами НАТО в Європі (2009—2013), декан Школи Флетчера при Університеті Тафтса (2013-2018), Сполучені Штати Америки

Стефано Стефаніні – колишній постійний представник Італії в НАТО, член правління Європейської лідерської мережі (European Leadership Network), старший науковий співробітник Атлантичної ради, директор Project Associates у Брюсселі, Італія

Адам Томсон – директор Європейської лідерської мережі (European Leadership Network), Великобританія

Іван Тимофєєв – директор програм Російської ради з міжнародних справ, Росія

Наталі Точчі – директор Інституту міжнародних відносин в Італії, спеціальний радник верховного представника ЄС із закордонних справ і політики безпеки Федеріки Могеріні, Італія

Ерих Вад – генерал у відставці, викладач в Університеті Мюнхена та Університеті Зальцбурга, Німеччина

Марцін Заборовські – колишній виконавчий директор Інституту у міжнародних відносин в Польщі, Польща

Леон Рац – старший співробітник по програмам управління ризиками Ініціативи зі зменшення ядерної загрози, NTI, Сполучені Штати Америки

Брюно Расін – голова правління Фонду стратегічних досліджень, Франція

Поль Кільє – колишній Міністр оборони Франції, голова правління Ініціатив ядерного роззброєння (IDN), Франція

Професор Роланд Паріс – керівник відділу університетських досліджень з міжнародної безпеки та правління, Університет Оттави, Канада

Фердінандо Неллі Ферос – президент Інституту міжнародних відносин в Італії, Італія

Том Мередіт – радник HALO Trust (Організація життєзабезпечення на небезпечних територіях), Великобританія

Марк Меломед – головний директор світової програми ядерної політики Ініціативи зі зменшення ядерної загрози, NTI, Сполучені Штати Америки

Андрій КОРТУНОВ – генеральний директор Російської ради з міжнародних справ, Росія

Берт Кондерс – колишній Міністр зовнішніх справ, Нідерланди